FRANCKESCHE
STIFTUNGEN

Alte Drucke

Pavli Castrensis In ... Codicis Partem Patauin[a]e Pr[a]electiones, Francisci Curtij, multorumq[ue]; qui hactenus Doct. incubueru[n]t Appendicibus ...

Paulus <Castrensis>

Lugduni, 1553

De pignoratitia actione. Rubrica.

Nutzungsbedingungen
Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.
Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.
Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use
All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.
Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.
For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150729

Visual Library

ꝙ commodauit:non autem donauit.& ſecūdū hoc in dubio prę
ſumeretur donaſſe,vt reus aſſerebat.ꝙ videt̃ cōtra no.in l.cū qd
1 ff.ſi cer.pe.in gl.† quæ quærit qñ dico tolle hãc rem,vel pecuniā:
an videor donare vel cōmodare,aut mutare:& videt̃ gl.& doc.
tenere ꝙ nō videor donare:ſed potius commodare.niſi ex qua-
litate perſonarum,vel paucitate rei cōtrarium præſumat̃. iuxta
no.in l.ſi filij tui.infra.de dona.inter vir.& vxo.Iſta lectura non
placet.Vnde tertiò poteſt poni ꝙ reus non fatebatur ſe habuiſſe
ab agēte:& ſic negabat illius intentionem:meritò agens tenetur
probare ꝙ illam ſibi cōmodauit:quo probato tenet̃ ſibi reſtitue-
re.nec pōt obijcere exceptionem dominij,etiā ſi vellet ꝓbare rē
ſuā eſſe.vt.j.locati.l.qui rem.& ꝙ plenè no.in l.ſi a.ſenā.ff.ſo.ma.
2 per Bar. †Et adde quia ſi repetijt rem tanꝗ̃ cōmodatā,& nō ꝓ-
bauit cōmodatam,ſed locatā:licet potuiſſet obtinere ſi egiſſet ex
locatione,non poterit obtinere ex cauſa cōmodati:quā nō pro-
bauit argu.in l.nō poſſumus.ff.ſi pars hęredi.pe.& l.habebat.in
prin.ff.de inſti.& quod no.Inno.in c.j.de lit.conteſt.Die.xiij. Iu-
nij.M.cccxxxix.& die.x.comes Franciſcus de codignola cum
ſex milibus æquorum & tribus milibus peditū ingreſſus eſt Pa
4 duanū diſtrictum.†Quæro iuxta prædicta quæ ſit differētia in-
a ter cōmodatū,& præcarium. ᵃgl.in l.j.ff.de præcario.ponit tres
differentias.& Cy.eas hic examinat.Prima eſt.quia cōmodatū
cōceditur ad certū vſum,& certū tēpus expreſſum,vel tacitum.
præcariū verò ad vſum incertum,vel incertū tēpus:puta conce
do tibi hanc rem.ſ.ad quemcunꝗ; vſum tu vis: vel concedo tibi
domum ad habitandum:non præfixo certo tēpore. nā intelligit̃
ad voluntatē meā.& poſſum qñcunꝗ; reuocare.caſus eſt no.in l.
Lucius.ff.de dona.etiam ſi dixiſſem commodo tibi domū hanc:
quia magis inſpicitur natura conceptionis.quia facta ſine deter
minatione tēporis,quā inſpiciatur hoc verbū cōmodo. ſecundū
5 Bal.per l.ſi tibi.ff.de pręſcri.ver.in l.ſi vno in prin.ff.loca.†Secū
b da differentia.qa cōmodatū non poteſt reuocari ᵇ ante vſum ex
pletū,vel ante expletū tēpus.ſed poſt.vt in hac l.& l.in cōmoda
to.§.ſicut.ff.eo.ſed precarium ad nutum cōcedentis:vt d.l. Lu-
cius.Itē precarium non finitur morte cōcedentis,ſed morte eius
cui fit conceſsio:vt l.cum precario.§.fi.ff.de precario.ſed cōmo-
datū neutrius morte finitur:ſed ſolum finito vſu,vel tēpore.Sed
mirabile eſt ꝙ precarium non finiatur morte concedentis : cum
ſit ad volūtatem & nutū eius:& voluntas morte finiatur.l. iiij.
ff.locati.vbi videtur caſus in contrarium:ſed dic aliud eſſe quan
do expreſsè fit cōceptio ad nutum & voluntatem cōcedētis , vt
eius morte tūc finitur.ſecus ſi ſimpliciter.licet hoc tacitè ibi ſit in
6 conceſsione.†Eſt & tertia differentia,in commodato venit etiā
c leuiſsima culpa ᶜ l.in rebus.ff.eo.ſed in precario lata & leuis dūta
xat.vt no.in l.j.ff.de precario.conueniunt tamen in vno:quia in
neutro transfertur dominiū,ſed vſus tantum rei. Item in neutro
7 transfertur perpetuò,ſed ad tempus.†Vltimò dicit hîc Bal.vnū
ꝙ etiam mutuū non poteſt repeti ante vſum expletū,ad quem
fuit factū.vt ſi tibi volenti quandā rē emere mutuaui: quia anꝗ̃
tradas pro pretio repetere non poſſum.niſi proteſtaretur quomi
nus conuerteres.& allegat gl.quæ hoc ſentit in l.ſi pœnam ff. de
verborum obligatio.

1 *Si commodaui tibi rem meam,ut pro te obliges,an ſi nondum ſoluiſti debitum, poſ-*
ſim te compellere ad ſoluendum & liberandum eam?
2 *Quid ſi obligaui me pro te?*

LEX. III.

1 DE reſtituendis.† Si commodo tibi rē meā vt pro te obliges,ſoluto debito pro quo obligaſti poſſum repetere per hanc actionem.h.d.hoc ſi ex mera voluntate.ſed ſi ex quaſi neceſ ſitate:vt quia tenebar tibi in cētum.& cum à me peteres , & ego pecuniam non haberem,& tradidi tibi rem vt poneres pignori. nam tunc ſoluto debito repetam per act.præſcrip.ver.vt in; glo.
2 & habetur in l.petenti.ff.de pig. act.† Quid autem ſi nondum ſoluiſti debitum,an poſsim te compellere ad ſoluendum,& liberandum rem,& quando?dic vt ibi not.Si autem non commodaui,vel tradidi tibi:ſed ego pro te obligaui,dic vt hîc in gloſſ.

LEX. IIII.

1 PRætextu †Pro declaratiōe huius legis an rem meam tibi nō obligatam poſsis detinere pro debito,in quo tibi teneor:dic aut peruenit ad te vitioſè,& ſine voluntate mea:& non potes retinere l.j.§.rediguntur.ff.quo.lega. Aut non peruenit vitioſè:ſed ex voluntate mea,vel alio modo ſine vitio:& tunc aut erat tibi obligata pro vno debito quod poſtea fuit ſolutum,nunc vis retinere pro alio debito , pro quo non fuerat vnquam obligata, & potes retinere per titu.infra etiam ob cirogra. pe. &c.niſi pro illo debito pro quo vis nūc retinere,aliud pignus à me recepiſſes. vt no. in Specu. de pigno.§.j.ver.pone mutuaſti. Aut pro nullo debito fuerat tibi per me obligata:& tunc aut vis eam retinere pro expenſis factis in ipſa re;& potes.l.in rebus.§.poſſunt.ff.eo.ideo ſcriptor poteſt retinere quinternum,vel lecturam ſcriptam in chartis locatoris. quæ eſt ipſius locatoris pro mercede ſibi debita.& vecturalis poteſt retinere fardellū pro mercede ſibi debita:vel pro gabellis ſolutis per eum : & mareſcalus qui curauit equū,& dedit ſibi expēſas, poteſt pro eis retinere equum.Aut quæritur an poſsit retinere ꝓ alio debito:& tūc aut res peruenit ad eum propter illud debitū. & idem.l.eleganter.§.qui reprobos.ff.de pig.act.Ant non peruenit ad eum propter illud debitum:& tunc ſecus.vt hîc & l. ſi nō ſortem.§.ſi certum.ff.de condi.inde.quod autem dixi quādo ꝓpter illud debitū intellige qñ fuiſſet data inſolutū ꝑ illo:aliàs licet ꝓpter illud debitū nō poſſet retineri.vt patet ex no.in l.petēti.ff.de pig.act.ſcriptor ergo nō poteſt retinere quinternū exemplaris pro ſuo labore:licet peruenerit ad eum occaſione laboris futuri:quia non fuit datum inſolutum pro illo debito.

a ¶Et p̄cariū. addē bar. in l.fi.ff.cōmo.gl.& Bar.in l.ij.C.de preca.gl.i c.precariū.de preca.Inno.in c.j. de commo.

b ¶Reuocari.Addē docto.in c.j. de cōmo. & Spe.ti.de cōmo. ſ §.j.verſi.quid ſi res.

c ¶Leuiſsima culpa. Adde Cardi zaba. ſ c.j.in ij.no.de cōmo.

De pignoratitia actione. *Rubrica.*

1 *Hypothecaria actio quid ſit,& cui,& quando competat.*

1 †Super rubrica quæ differentia ſit inter pignoratitiam & hypothecariam.vide gl.quæ ſemper allegatur in prima conſtitutione fforum.& inter alias iſta eſt quia pignoratitia eſt actio perſonalis.& oritur ex contractu & rei traditione,& datur debitori
2 pro recuperanda re pignorata † ſed hypothecaria eſt actio realis:& competit creditori pro conſtructione pignoris contra quēcunꝗ; poſſorem:vnde dicitur vendicatio.l.ſi fundus.§.in vendicatione.ff.de pig.contrahiturꝗ; ſolo conſenſu.l.j.ff.eo. titu. dicit. autem Bal.in l.j.infra eodem.quòd pignoratitia eſt aliquādo in ſcriptam.de iure tamen cano.non ciuili.quando cōpetit pro cōtractu fœneratitio:quia ſi tibi obligaui fundum , hoc pacto qđ fructus retineres pro vſuris:& tu iſtum fumdum alteri tradidiſti,qui fructus percepit tot qđ extenuant ſortem,poſſum agere pignoratitia cōtra illum pro recuperatione rei:licet cū illo non contraxerim.ſecundū Hoſtien.in c. conqueſtus. extrà de vſur. Item dicit hîc ꝙ pignoratitia poteſt etiā cōpetere ꝓ re non tradita per debitorem,ſed occupata ꝑ creditorē.l.vtiꝗ;.ff.de dā.infec. licet retrahatur hæc obligatio.Item dicit eam competere etiam pro recuperatione pignoris prætorij ſicut pro recuperatione pignoris conuentionalis.l.is cui.§.quæri. ff.vt in poſſ.lega. Et dicit eſſe text.vnicum:certè imò eſt in l.ſi pecuniam.ff. eodem. ſecundùm intellectum docto.ibidem: & etiam hypothecaria cōpetit pro tali pignore.l.ſi is qui.§.j.ff.de pigno.

2 *In quibus caſibus etiam hodie uſuræ non computentur in ſortem,ſeu fructus?*
3 *Quid ſi res fuit uere uendita;tamen in fraudem uſurarum ut pro maiori pretio quā ualeat,propter terminum quem uenditor fecit emptori de ſoluendo?*
4 *Si tibi obligaui domum,& tu non locaſti eam,ſed inhabitaſti,an debeas penſionem computare in ſortem?*

LEX. I.

1 QVod ex operis. †Fructus & aliæ commoditates quæ percipiuntur ex re pignorata,computantur in ſortem. hoc dicit.cum l.ſeq.propter hoc vſurarij volentes lucrari fructus,nolunt quòd conficiatur inſtrumentum mutui & pignoris,ſed venditionis: quia emptor etiam ſi facit pactum de retrouendendo , lucratur fructus interim perceptos.infra de pact.inter empto.l.ij.ſed non prodeſt eis probata fraude quod contingit ſi rem emit titulo minori pretio quam valeat.& apponit dictum pactum de retrouendendo :maximè ſi conſueuit exercere vſuras.vt not. in c. conqueſtus.de vſuris per gloſſ.vna tamen præſumptio non ſufficeret:puta pactum tantum de retrouendendo,ſi iuſtum foret pre-

tium:vel paucitas pretij ſine dicto pacto:quia licitum eſt contrahentibus inter ſe decipere niſi deceptio excederet dimidiam iuſti pretij.ſed tunc non reſcinderetur tanquã vſurarius: ſed remedio l.ij.j.de reſcin.vend.nec ſufficeret ꝙ conſueuit exercere vſuras,ſi alia deficerent : quia etiam vſurarij faciũt interdum licitos contractus , niſi ex præcedẽtibus appareret ꝙ venditor nolebat
2 vendere,ſed pignorare.vt dixi in l.emptione.ſ.ti.ij.Opp.ꝙ†iſta non computentur in ſortem,nec ea æſtimet: ſed cedãt lucro creditoris.l.ſi ea pactione.j.de vſur.So.ibi fuit expreſsè cõuentum ꝙ retineret pro vſuris:quæ erant licitæ hoc iure hic verò nõ fuit conuentum : ſed cùm hodie vſuræ ſint prohibitæ, tale pactum non valeret de iure cano.niſi in caſu capituli ſalubriter de vſur. & c.j.de pig. & etiam de vſuris in quibus fructus non computantur in ſortem,ſed cedunt lucro creditoris:etiam ſi hoc nõ fuerit expreſsè dictũ:& quæ ſit ratio dic vt ibi.& no.in d.c.conqueſtus.de vſuris.Secũdò oppo. ꝙ fructus percepti ex re pignorata nõ extenuant ſortem:quia non ſunt ipſius creditoris percipientis quod patet qa ſunt obligati pro debito: ſicut ipſa res , ex qua percipiũtur:vt j.in quib.cau.pig.tacitè contrahi.l.ij. ſed ſi eſſent ſui,non poſſent eſſe obligati l.neq; pignus.ff.de regu.iur.ſi ergo non ſunt ſui,non poſſent cedere inſolutum.nam etiam pecunia pro debito,ſi dominium non tranſit in creditorem,non cedit inſolutum:nec debitũ extinguit l.nõ omnis.§.j.ff.ſi cer.pe. propter hoc dicunt doc.ꝙ l.ij.quæ loquitur de fructibus,deberet intelligi poſtquã fructus ſunt conſumpti:quo caſu creditor tenetur ad quantitatem.i.æſtimationem eorũ.l.in ſumma.§.in frumento.ff. de cõdi.inde. vnde cùm hincinde debeatur pecunia,fit inuicem compenſatio:& hoc idem voluit gl.in l. diuortio.§. donationes. ff.ſol.mat.ſed in caſibus.l.poteſt non expedit hoc dicere:quia loquitur quãdo pecunia peruenit ad creditorem ex re pignorata, prædicta vendicant ſibi locum in vero pignore . Sed ponamus
3 †ꝙ res fuit verè vendita,tñ in fraudem vſurarũ: pro maiori pretio quã valeat , propter terminum quem venditor fecit emptori de ſoluendo nam iſta eſt vera venditio:ſed quatenus pretium excedit:eſt vſura c.in ciuitate.& c.nauiganti.de vſu. dicit Bal.ꝙ tunc emptor ſtatim efficit̃ dñs fructuũ : quia percipiuntur ex re ſua:& ratio eſt,qa etiã antequã conſumantur cedunt in ſortem: quatenus ſors excedit iuſtũ pretiũ.Nec obſtat ſi dicatur imò nõ tranſit dñium ex contractu facto in fraudẽ l. ſi libertus minorẽ. de ope.li.Rñdetur verũ eſſe qñ in fraudẽ l.et alterius tertij.ſecus ſi legis & ipſius tantũ contrahentis ſit præiudiciũ. vt eſt in caſu
4 iſto cùm quis in ſui præiudicium emit rem maiori pretio.† Vltimò quæro quid ſi tibi obligaui domũ , tu autem non locaſti eã, ſed inhabitaſti,an debeas penſionẽ computare in ſortẽ? Rñdeo ſic,ſi fuiſſes aliam domum conducturus,ſi hanc non recepiſſes. arg.in d.l.ſi ea.& tunc cõputare debes tantã penſionem,quanta cõſueuit percipi ex re illa.vt no.per eum in l.excepto.j. locati.ſecus puto ſi non fuiſſes aliam domũ conducturus.nam potius videris inhabitare pro vtilitate domus:qa melius eſt habitata: quã inhabitata licet hoc nõ tangatur per doc.vñ debes damnum ſentire et ita ſemel de facto interrogatus dicebam:ad qđ vide quod habetur in l.ſi debitor.ff.in qui.cau.pig.ta.contra.

2 ☞ *Pactum quod creditor retineat rem inſolutum pro debito,ſi non ſoluatur infra certum tempus,non valet:ſed reprobatur in pignore,niſi fuit appoſitum ex poſtfacto uel niſi fuiſſet actum quod pro iuſto pretio retineat.*

LEX III.

1 PActum. †Per pactum ꝙ creditor poſsit vendere pignus,non perdit debitor pig.actionem.h.d.Sed ad quod cõpetet tũc pig.Dic vt in gl. qa competet ad ipſam rem ſoluto debito,ſi creditor nõ vẽdidit eam.vel ſi vendidit vltra debitũ , cõpetit ad illud vltra vel ſi minus vendidit quã debet̃ dolo vel culpa, competet ad intereſſe.In text.ibi: [vendere liceret.]hoc pactum valet & quid im-
2 portet dic vt in l.ſi conuenerit.ff.eo.† licet pactum ꝙ creditor retineat rem inſolutum pro debito,ſi non ſoluatur intra certũ tempus,non valet:ſed reprobat̃ in pignore.j.de pac.pig.l.fi. quando fuit appoſitum à princ.ſecus ſi ex poſtfacto. Item ſecus ſi fuiſſet actum ꝙ pro iuſto pretio retineat quod dic vt ibi no. & l.ſi fundus.§.fin.ff.de pigno.

3 ☞ *Qui ſint caſus fortuiti.*
In contractibus valet gñalis renũtiatio,uel receptio caſuum fortuitorũ, ſecus in iudicijs.
3 *Qualiter intelligatur illud quod res ſemper perit ei qui dominus eius eſt?*
Obligatus ad aliquid dandum pro re quæ perit,an liberetur ab illa obligatione?
4 *Excuſatur quis à culpa,quando facit illud quod maior pars perſonarum facit licet male ſibi de hoc ſuccedat.*
5 *Quis teneatur probare amiſſionem rei:& quis culpam interueniſſe,uel non & qualiter? & nu.7.*
6 *Qualiter probetur caſus fortuitus,& furtum? & nu.7.*
In loco in quo quis patitur caſum fortuitum & perditionem , poteſt facere examinari teſtes coram iudice illius loci : etiam non citata parte cum qua illa examinatio fit & faciet fidem coram competenti iudice contra non citatum.

LEX IIII.

1 SI creditor. †Si creditor perdit rem pignoratam ſine ſui culpa,nõ tenetur ad eius reſtitutionẽ,& hoc non obſtante poteſt petere debitum niſi caſum fortuitum expreſsè in ſe receperit: debet tamen probare perditionem:aliàs ad reſtitu.tenetur quia præſumitur habere , poſtquã ſemel habuit à debitore niſi probet contrarium.h.d iſta lex cum ſeq.& cum l.ſi nulla.& l.pignus.j.cod.In tex.ibi.[reſtituere id nõ cogitur.]& ſic liberat̃ pignoratitia: qa tenetur reſtituere nec etiam prohibetur petere debitum.vt in l. proxi.in fi.&c.Sed quæro quid ſi perdidit ſui culpa: & ſic tenet̃ ſi autẽ ipſe petit debitum,qualiter poſsit repelli à petitione? vide tex.cũ gl.ff.de doli excep.l.apud Celſum.§. Itẽ quæritur ſi venia-
2 nes.†In l.quæ fortuitis.no.quòd caſus fortuiti ſunt illi qui prouideri non poſſunt mere fortuiti & non tenetur quis de caſu.ib. no.in fi.quòd in contractibus valet generalis renuntiatio,vel receptio caſuum fortuitorũ ſecus in iudicijs l.ſed & ſi quis.§.quæ-
3 ſitum.ff.ſi quis cau.quod declara vt dixi in l.illa.ſ.tit.j. † In l.pignus.not.ibi: [in bonis debitoris.] per quod ponitur ratio eius quod dixi in l.ſi creditor.ꝙ res ſemper perit ei qui dominus eius eſt hoc verum quantum ad damnum ipſius rei quæ perit. Sed quid ſi erat obligatus pro illa re ad aliquid dandum an liberetur ab illa obligatione? vide Dy.in l.j.in fi.j.de iure emphy.vbi dicit aut non erat plenè dominus vt emphyteuta.qui non habet dominium directum:& liberatur.vt in l.j.iuxta illud.ſi perit res tota,liberabit̃ emphyteuta. Sed ſi pro parte,nulla liberabitur ita. Aut erat plenè dñs,& tunc non liberat̃:et ſic ſentit duplex dominum vnum de ipſa re,aliud de ipſa obligatione in qua remanet vt ſi aliquis donauit cuidã monaſterio domũ ſuam,cũ hoc quod daret ſibi expenſas quouſq; viueret : nõ tranſit directum dominium in monaſterium:& ſi res poſtea pereat , remaneret nihilominus
4 monaſterium obligatum ad alimenta.† Not.etiã in iſta l.circa bonũ text. ꝙ excuſatur quis à culpa, quãdo facit illud qđ maior pars perſonarum facit licet male ſibi de hoc ſuccedat.Ideo ſi accommodaui tibi animal meũ,vt deduceres frumentũ ad molendinũ non expreſſo quo molendino.& tu dixiſti ad molendinũ ad quod communiter ibant oẽs,ſi propter guerrã tibi fuit ablatũ,excuſaris à culpa.Hic eſt vna gl.veniamus ad eam expediendã pro declaratione gl.quæ eſt in iſta l.ſi creditor. vide omnino quod no. in Spe.de pig.§.j.ver.& no.ꝙ ſi creditor.& Bar.in l.ſi quis ex ar-
5 gentarijs.§.fi.de edẽ.ff.vbi plenius.†Nam aut quærimus quis teneat̃ probare amiſsionẽ,aut quærimus quis teneat̃ probare culpam interueniſſe,vel nõ interueniſſe primo caſu aut amiſsio allegat̃ per argentẽ ad fundandã ſuã intentionẽ,& ipſe debet eam probare.vt d.l.ſi quis ex argẽtarijs.§.fi. Aut allegat̃ per reum ad ſui defenſionẽ , & tũc aut nõ apparet ꝙ nunquã ad manus eius peruenerit:& eoipſo ꝙ iurat hoc,credit̃ ſibi:vt j.de iur. del.l.ſi licẽtia danda.in fi.& qđ no.in l.cũ.de lege.ff.de proba. Aut apparet ad eius manus perueniſſe,vel ſemel habuiſſe : & tunc aut tenebat̃ exhibere nõ iure obligationis,ſed officio iudicis. Et ſic vt ſufficiat iuramentũ ꝙ rem nõ habet , nec dolo deſijt habere. l. fi.§.de fide inſtr. Aut tenebat̃ iure actionis:et tũc nõ ſufficit iuramentũ:ſed debet plenè probare per teſtes:vt hic dũ dicit [manife-
6 ſtis.†Qualiter aũt ꝓbabit ꝑ teſtes? Rñdet̃ ꝙ quidã ſunt caſus qui manifeſtè eueniũt:vt incendiũ,ruina & naufragiũ & de iſtis nõ eſt dubiũ.Quidã qui occultè veniũt vt furtũ & iſti ꝓbantur per cõiecturas vt ſi ꝓbat ꝙ ſibi fuit fractũ oſtiũ : & hoc apparet per teſtes,& euidentiam facti:ſed ꝙ res fuerint aſportatæ nõ apparet ſtabit̃ eius iuramẽto de hoc & vide in Spe. loco ꝓallegato & vide qđ no.Bar.qualr̃ ꝓbatur furtũ.j.vñ vi.l.ſi qñ.et adde qđ dicit Bar.in l.ij.j.de naufrag.& li.xj.per illũ tex.ꝙ in loco in quo quis patit̃ caſum fortuitũ & ꝑditionẽ , põt facere examinari teſtes

ſtes coram iudice illius loci:etiam non citata parte cum qua iſta
examinatio ſit & faciet fidem corā competēti iudice cōtra nō ci-
tatū:q^d perpetuò tene menti.facit l.ſcire oportet.§.ſufficit.ff. de
excu.tut.Probatur aūt perditio.quidam ſunt caſus qui raro eue-
niunt ſine culpa.vt furtū propter malam cuſtodiam.l.cum duo-
bus.§.dāna.cū ibi no.ff.pro ſocio.& incēdiū.l.ſi vina.de pericu.
& cōmo.rei vē.& tūc ei qui dicit ſe perdidiſſe ſine ſui culpa in-
cūbit onus probandi:quia habet præſumptionē iuris contra ſe.
Quidam verò ſunt caſus qui ſolent euenire ſine culpa.vt incur
ſus hoſtium:& tunc ei qui culpā allegat incūbit onus ꝓbandi.l.
quoties.§.j.ff.de proba.& iſto modo reducūtur ad cōcordiā opi-
niones tactæ hic per gl.Quid autem ſi nō dicat ſe.rē prodidiſſe
per caſum,ſed ſe dicat impeditum fuiſſe aliquid facere propter
caſum.ad euitandū pœnā quia non fecit:qualiter poterit proba-
re caſum?cùm ſufficiat iuramentum.vel requirātur teſtes de im
pedimento:vide per Barto.poſt Guil.de cu.in.l.ij.ff.ſi quis cau.

2 ☞ *Actio pignoratitia non ſolum competit pro recuperanda re pignorata,ſed etiam ad alia quæ eſt æquum venire.cùm ſit actio bonæ fidei.*

LEX. VI.

1 Creditor. †Dānū illatum per creditorē in re pi-
gnorata cōputat in ſortem;& creditor
recuperat expenſas neceſſarias & vtiles factas in ea.h.
d.Ad vltimū caſum vide.l.ſi neceſſarias.in prin.ff.eo.
2 †& no.hic ꝙ actio pignoratitia nō ſolum cōpetit pro recuperā-
da re pignorata:ſed etiā ad aliā quæ eſt æquum venire. cùm ſit
actio bonæ fidei.facit.l.quamuis.§.ſi.ff.eodem.

1 ☞ *Creditor in re pignorata habet ciuilem & naturalem poſſeſſionem:& ad cuius commodum?*
Qualiter habeat iuſtam cauſam detinendi?
3 *Ius offerendi quod habet ſecundus creditor contra primum vt confirmet ſibi pignus, ꝙ poſſit præſcribi.*
4 *Hæres creditoris,an poſſit rem pignoratam præſcribere longo tempore?*
5 *Propter ſolam oblationem res non eſt liberata à nexu pignoris:nec etiam debitor ab obligatione perſonali.*
6 *Practica qualiter debitor poſſit rem vendicare à creditore,nec creditor poſſit ipſum excludere ratione dominij acquiſiti per lapſum temporis.*

LEX. IX.

1 Nec creditores. †Creditor non præſcribit
pignus lōgo tēpore.nec po
teſt ipſum tācꝫ pignus retinere,vel petere: niſi probet
delictum,& obligationē pignoris.h.d.intellige hoc vl
timū qñ debitor negat debitum.Pone exemplum ſi cōfeſſus ſui
ſpe futuræ numerationis recepiſſe à te centū mutuum ꝓ quibus
obligaui rem aliquam.nunc dico me nunquam recepiſſe pecu-
niā:& hoc in tempus quo poteſt opponi exceptio non numera-
tæ pecuniæ:certè non potes rē defendere tanquā pignoratā:niſi
probes numerationem : & ſi non probes , teneris actione pi-
gnoratitia ad reſtituendum:licet pignus nunquam fuerit contra
ctum:quia non præceſsit debitum: & ſic pignoratitia datur ad
recuperationem rei datæ ob cauſam pignoris:licet pignus non
fuerit cōtractū.l.ſolutum.§.ij.qui incip.ſi quaſi.ff.eo.Eodem mo
do ſi obligauit rem alienā,& pignus non fuerit contractū : quia
non poſſum obligare rem alienam l.rē alienā.ff.eo. tñ ſoluto de-
bito poſſum eam repetere per actionē pignotatitiā nec potes mi
hi obijcere exceptionē dominij ꝙ non eſt mea:ſed tertij.l.ſi rē. §.
ſi quocꝫ.ff.de pig.ac.vbi eſt caſus.niſi opponas de dominio tuo:
quia exceptio tūc elidit intētionē meā,cū in re propria nō cadat
pignus.etiā de volūtate dñi.l.necꝫ pignus.ff.de regu.iu. ſed in re
aliena ſic de volūtate domini.& ſufficit ꝙ fuerit tradita in cām
pignoris,vt teneat creditor eam reſtituere.Si tñ debitor intenta-
ret vtilē condi.ex.l.ſi quis conductionis.infra locati.quę locū ha
bet etiam in alijs cōtractibus ſcd'm doc. ibidē:nō poſſet excipe-
re creditor de proprio dñio.quia illa cōditio habet ſimilitudinē
cū interdicto recuperādæ:cōtra quod nō obijcitur exceptio do-
2 minij.circa qd' vide no.per Bar.in l.ſi alienā.ff.ſol.mat.†In text.
[nec creditores.]hic erat dubium. quia creditor ſecūdū veram
opinionem habet ciuilem & naturalem poſſeſsionem. Not.in l.
cum notiſsimi.infra de præſcrip.xxx.anno. Item habet iuſtam
cauſam detinendi.ſ.voluntate domini pignorantis:& ſic videba
tur quod poſſet longo tempore præſcribere:ſed contrarium eſt:
quia illam poſſeſsionem ciuilem & naturalem habet potius ad
commodum debitoris quam proprium:quia ſi debitor non erat
dominus,ſed rem præſcribebat:poſſeſsio creditoris prodeſt de-
bitori ad cōplendam vſucapionem vel præſcriptionē.ff.de vſu-
cap.l.ſerui nomine.& l.j.§.per ſeruum corporaliter.ff. de acqui.
poſſ.Item illa iuſta cauſa detinendi non eſt ſufficiens titulus ad
tranſlationem dñij,ſi tradens eſt dñs.ſ.l.proxi in prin. ergo nec
ad transferendum eam ad præſcribendum contra ipſum debito
rē Itē nō poſsidet ipſe cogitatione dñij.ideſt tanꝗ dñs.ſed tanꝗ
creditor.& ad hoc vt quis præſcribat,requiritur ꝙ poſsideat vt
dñs.Itē habet ſcientiam rei alienæ.& omnia procedunt antequā
debitor ſoluat vel offerat,conſignet & deponat:& iſto tempore
non ſolum longo imò nec longiſsimo pręſcriberet ratiōibus prę
dictis.ſicut nec colonus,vel inquilinus.l.malè agitur.j. de præ-
ſcrip.xxx.an.nec etiam per lapſum.xxx. an. tolleretur debitori
ius offerendi & liberandi rem pignoratam.nam tale ius offeren-
di competit iure facultatis,cui nunquā præſcribitur.l.viam pu-
plicam. ff.de via publi.& iſta eſt vera opi.ſecundū doc.licet glo.
in l.cū notiſsimi.§.j.quæ incipit quid ergo ſi debitor.de præſcri.
3 xxx.an.tenuerit contrarium.quæ per doc.reprobatur.† Sed ius
offerendi ꝙ habet ſecundus creditor contra primū vt confirmet
ſibi pignus,bene poteſt præſcribi:quia illud nō competit iure fa
cultatis,ſeu ratione iuris quæſiti.poſtquam verò pignus foret li-
beratum per ſolutionem,vel oblationem cōſignatā & depoſitā,
ſi eſſet nata actio pignoratitia.l.ſi rem.§.omnis.ff.eo.ſ.ſi ſtaret ꝑ
xxx.annos ꝙ nō ageret,tolleretur lōgiſsimo tempore:ſicut aliæ
actiones perſonales:vt.j.de cōſti.pecu.l.ij.ſed an tollatur rei vē.
& ſic creditor præſcibat rem?puto ꝙ ſic:quia ex tunc nō poſsi-
det vt creditor,ſed vt iure proprio cauſa debiti.licet nō ſic in co
lono,vel inquilino non ſoluente penſionem: vt dixi in l. plures.
4 §.ij.de fide inſtru. † In tex.ibi.[nec qui his ſucceſſerunt.]ſ.titulo
vniuerſali,& iure hęreditario:& in iſto erat maior ratio dubitan
di:quia hæredes potuerunt habere iuſtam ignorantiam in facto
defuncti.l.pignus.de reg.iur.& ſic potuerunt tenere rem pigno-
ratam tanquam propriam:& per conſequens præſcribere etiam
longo tempore tit.pro hærede.ſed ad hoc reſpōdet gl.ſuper ver-
bo.[longi.]ꝙ hæres cū ſit ſucceſſor bonorum defuncti,ſicut de
functus,non poterat præſcribere,propter cauſas ſupradictas:ita
nec hæres eius:licet dictæ cauſæ videantur ceſſare.l.cùm hæres.
ff.de diuer.& tēpo.præſcri.intellige per omnia ſicut.ſ.dixi in cre
5 ditore.†In tex.ibi:[conſignata & depoſita.]hoc qñ obtulit extra
iudicium.nam propter ſolam oblationem res non eſt liberata à
nexu pignoris.nec etiam debitor ab obligatiōe perſonali.niſi po
ſtea ſequuto interitu pecuniæ oblatæ.l.qui decem.in prin. ff.de
ſolu.ſed ſi ſequatur conſignatio & depoſitio,tollitur omnis ob-
latio.j.de ſol.l.obſignatione.& eodē modo per ſolā oblationē fa-
ctam in iudicio.l.ſi rem.§.finali.ff. eodem.& ſic ex tunc incipit
facultas agendi pignoratitia: & ſic tunc ſtaret per annos. xxx.
contra ipſum præſcriberetur,vt dixi:ſed tempus præteritū quā-
tuncunꝗ longiſsimū non prodeſt creditori ad præſcribendum.
etiam ſi fuiſſet facta oblatio extra iudiciū:quia adhuc res non eſ
ſet liberata.nec orta actio pignotatitia.In tex.ibi.[lōgi tēporis.]
ſed nec longiſsimi:licet gl.ſuper verb.[longi.]in ſi.dicat contra-
riū ſecundū la.ſed intellige eo modo quo.ſ.dixi:aliàs malè dice
6 ret.†In tex.ibi.[vnde intelligis.]hic ponit practicam & effectū
eius ꝙ ſ.dixerat.dicens ꝙ debitor poteſt rem vendicare à credi-
tore:nec creditor pōt ipſum excludere ratione dñij acquiſiti per
lapſum temporis.dummodo ipſe debitor probet originem rei.ſ.
ꝙ tradidit eam loco pignoris:aliàs ſi creditor diceret ſe nunquā
habuiſſe loco pignoris:ſed eam ſemper tenuiſſe,ſaltē lōgiſsimo
tempore,ſi alium tit.non oſtenderet,poſſet ſe defendere:ſed ſi ꝓ
batur origo , locū habēt rationes dictæ in prin.l.adhuc poteſt ꝓ
bare originem.non aūt prodeſt ad probandū dñiū ſi agat rei vē-
di.& ſic non vt debitor,ſed vt dominus: nec contra creditorem
tanquam habentem ab eo,ſed tanquā contra quemlibet poſſeſſo
rem.ideo neceſſe habet probare dñiū,ſi creditor negat ipſum do
minū.prout in ſimili no.in l.ita vt ſi fur.ff.commo.& hoc voluit
gl.quæ inci.[ſed an creditor poterit dicere.] Non ergo ſufficiet
ad probationem dominij poſtquā agit rei ven.probari ꝙ eā tra-
didit pignori:quia potuit tradere rem alienam:ſed ſi debitor age
ret pigno.non poſſet creditor excipere ꝙ res non erat ſua,ſed al
terius:vt ſ.dixi in gl.illa ibi:quia emptor tenetur rei vendi. debi-
tori.hæc ratio non placet.quia rei vendi.ita tollitur tēpore, ſicut
pignoratitia.dic ergo ꝙ ille qui emit rem pignoratam, habet titu
lum habilem ad acquiſitionē dñij & eodē modo ad pręſcriben-

dum. Itē poſſidet pro ſuo: non ſic in creditore, nec in hęrede: qui reputatur in hoc eadē perſona cū eo cū ſit vitiorū ſucceſſor: vt ſ. dixi. In gl. quæ incipit. [ſcilicet decem.] ibi. quia perſonalis eſt pignoratitia.] iſta glo. non bene loquit. qa hic nō quærit de præſcrip. actionis pignoratitiæ: qm̄ illa nō erat nata antequā ſolueretur debitū, vel cōſignaretur, & deponeretur & de hoc tempore loquit iſte tex. ſcilicet ꝙ currit antequā ſolueretur: vnde non potuit tolli præſcript. actionis, quæ nondum nata erat. vnde dic ꝙ aliæ erant actiones quas dixi in prin. l. & cætera quæ ſequuntur in glo. ſuperius ſunt declarata.

LEX X.

1 PIgnoris. †Creditor ſoluto debito tenet̄ reſtituere pignus nec poteſt ipſum propria authoritate occupare: ſi non præceſſit de hoc conuentio, vel iuſſus iudicis. hoc dicit cum lege ſequenti.

De exercitoria & inſtitoria actione. *Rubrica.*

1 *☞ Inſtitoria actio quare ſit introducta, & quis dicatur inſtitor.*
3 *Quid in exercitoria, & qualiter differat ab inſtitoria.*

1 †Notandum eſt ꝙ licet in iſta rubrica præmittat̄ de exercitoria prius tn̄ fuit inuenta inſtitoria & ad eius ſimilitudinem fuit poſtea inuēta exercitoria quæ ſunt actiones prętoriæ. Cuius rei gratia ſciēdū eſt ꝙ de rigore iuris ciuilis ex cōtractu vnius alter nō obligat̄: etiā ſi nomine illius ſit celebratus quia cū obligatio oriatur ex cōſenſu, requiritur cōſenſus prius ad aliquē obligandum nec ſufficit alienus ſicut videmus in aditione hæreditatis, per quā quis obligat̄: & ex ſola volūtate adeuntis perficit̄ nam nō poteſt quis adire per volūtatē alterius: ſed ꝑ propriā: vt l. Paulus per procuratorē. ff. de acqui. hæ.
2 †Ex his ſequebat̄ hoc inconueniens ꝙ ſi aliquis ſeruū ſuū, vel filiū ſuū, quē habebat in poteſtate, vel in famuliū ſuū, præponebat alicui negotiatiōi quæſtuariæ, & in manibus ſuis ponebat merces & pecunias, vt negotiaret̄ ad lucrū pręponentis: cōtrahentes cum tali præpoſito decipiebant̄, credentes illū præpoſitū eſſe dn̄m: contrahebant cum eo: & poſtea reperiebat̄ quod ille nihil habebat in illis mercibus: vnde ipſum nō poterāt cōuenire: quia nihil habebat: vel erat in poteſtate domini nec etiam præponentē qui ex cōtractibus illis non obligabat̄ ratione qua ſ. & imputabat̄ eis ꝙ ſe non informauerant de conditione illius. vt l. qui cum alio. ff. de reg. iur. Propter quod etiā impediebat̄ exercitiū talis prępoſitionis: qa hoīes cauebant negotiari cū talibus propter hoc prętor prouidit per ſuū edictū quod præponēs obligetur, & cōtra ipſum introduxit actionē: quæ dicit̄ inſtitoria quia talis præpoſitus dicit̄ inſtitor. Sed ſi non erat prępoſitus negotiationi vniuerſali: tamen habebat ſpeciale mandatū ad cōtrahendū cū aliquo, ceſſabant verba edicti & ſic mādans non obligabatur ex cōtractu illius: ſed Iuriſconſulti extēderunt prouiſionē edicti etiā ad hūc caſum & dederunt vtilē inſtitoriā ad exemplū directæ: quæ orit̄ ex verbis edicti ſed iſta ex mēte prætoris. vt j. eo. ti. l. ſi mutuā. & l. in eū. in prin. ff. eo. & l. iul. §. ſi procurator. ff. de act. emp. obligat̄ etiā ipſe inſtitor. vt patet in l. j. §. eſt aūt. ff. de exer. ſed licet pręponens obligetur ſibi: tamē ex contractu inſtitoris non acquiritur actio ſine ceſſione præterquā in ſubſidiū. vt in l. j. in fi. cū ll. ſeq. ff. de inſti. & in d. §. eſt autem.
3 †Poſtea ad ſimilitudinem inſtitoriæ fuit introducta exercitoria quādo aliquis pręponebat̄ negotiationi nouali: quia inſtitoria habet locū qn̄ negotiationi terreſtri et maior ratio fuit prouidendi: qa nauali propter opportunitatē nauigij: & ex eo quia contrahētes non habebant tempus deliberandi, & videndi cū quo cōtrahebant. vt l. j. in prin. ff. de exerci. quæ ideo ſic vocatur: quia præponens vocat̄ exercitor: ſed præpoſitus vocatur magiſter nauis: tunc autem obligatur præponens quando præpoſitus contrahit in cauſam in quam præpoſitus eſt principaliter, vel in cōſequentiam: non autem in aliam. vt l. quicunq̄. §. non tamen omne. ff. de inſti. & de exerci. l. j. §. non autem. & j. eo. l. ij. ibi. dum dicit ex cauſa cui prępoſitus fuit &c. & l. iij. ibi. ſi eius negotij cauſa &c. & iſta materia eſt quotidiana, et vtilis valde: vt inquit Bal. qui longum facit tractatum.

1 *☞ Præponens aliquem alicui negotiationi, obligatur etiam ſi contrahentes ignorauerint talem eſſe præpoſitum.*

LEX I.

1 SEruus. †Ex mutuo facto inſtitori nō obligatur præponēs niſi inſtitor ad hoc habuerit mādatū tacitum, vel expreſſum ſi tn̄ in eius vtilitatē verſum eſt, tenetur de in rem verſo. quatenus eſt verſum. h. d. Sic ergo in generali præpoſitiōe quæſtuariæ negotiatione non venit vt poſſit accipere pecuniā mutuò, niſi exprimat: certè etiam ſine expreſſione qn̄ venit in cōſequentiam vt ſi erat præpoſitus mercibus emendis, & vendendis qa ſine pecunia non poterit emere vel ſi nauis cui præpoſitus erat indigebat refectione, ſeu miniſtri indigebāt alimentis. vt l. j. §. non autem. ff. de exerc. In text. ibi. [quia ſi hæc actio locū &c.] vt qa non fuit expreſſè dictū: & tunc non datur inſtitoria inſolidū, et de in rem verſo. quatenus eſt verſum, poſſit dari etiā actio de peculio vſq; ad vires peculij, ſi ſeruus ꝑpoſitus habebat peculium: & notandū quod præponens obligatur: etiam ſi contrahentes ignorauerint eum præpoſitum & ſic non contraxerint ea intentione vt alium obligarent quā illum cum quo contrahebant ſecundum opi. Iac. quam refert gl. licet teneat contrarium.

LEX II.

1 EX contractibus. †Exercitoria et inſtitoria competūt inſolidum ſed actio de peculio, & de in rē verſo, quatenus eſt in peculio: vel verſum eſt. In text. ibi. [de peculio duntaxat domini teneatur.] ſcilicet qn̄ ſeruus qui contraxit non erat præpoſitus per dominū alicui negotiationi quæſtuariæ, nec habet mandatū ſpeciale ad contrahendum: quia tunc daretur exercitoria ſeu inſtitoria: vel ꝙ iuſſu in vltimo tantū aliàs datur actio ſi habet peculium vſq; ad vires peculij de in rem verſo, etiam ſi peculium non habet: ſi tamen vertit in vtilitatem domini: aliàs ſi nec peculium habet: nec vertit in vtilitatem domini, nō tenetur ex contractu ſerui.

LEX III.

1 INſtitoria. †Ex illo cōtractu dat̄ inſtitoria, vel exercitoria, q celebratus eſt ob cauſam in quā præpoſitus & intelligo vt ſ. dixi tacitè, vel expreſſè. h. d. In hoc ergo cōtrahētes debēt eſſe curioſi vt perquirāt in quam fuit præpoſitus cauſam qa nō excuſarentur propter ignorantiā ſi contraxiſſent in aliā cauſam: ſed quando in illam: licet ignorent, hoc eis non nocet: & ad vide glo. in d. l. j.

LEX V.

1 SI mutuam. †Ex contractu facto cum procuratore ſpeciali datur cōtra dominū vtilis inſtitoria. h. d. dic vt dixi ſuper rubrica: quia ſi non erat præpoſitus negotiationi vniuerſali quæſtuariæ, deficiebant verba edicti prętoris: & ſic cōtra dn̄m non dabat̄ actio ex cōtractu procuratoris ideo fuit extenſa prouiſio edicti per iuriſcon. licet ergo liberam perſonam noſtræ poteſtati non ſubiectam nō acquiratur nobis actio & ſic procuratorio noīe noſtro contrahat. vt in l. j. j. tit. ij. bene tamen qn̄q; obligatur ex contractu procuratoris, ſi habuit ad hoc mandatū tacitum, vel expreſſum hoc declara vt dicit Bart. in l. ſolutū. §. per liberam. ff. de pig. act.

2 *☞ Tributoria actio quando habeat locum, & quare ita dicatur.*

LEX VI.

1 QVi ſecutus. †Ex contractu celebrato eſt ſeruo de volūtate dn̄i tenet̄ ſeruus inſolidum, etiam ſi negotiationi quæſtuariæ erat præpoſitus: & dic quod tenet̄ pro iuſſu vel vtili inſtitoria ſicut
2 agit dn̄s ex cōtractu procura. vt in l. præcedenti. †fuit etiā introducta alia actio per prætorem, quæ dicitur tributoria & locum habet quando ſeruus habet peculium, & eſt præpoſitus negotiationi peculiari & iſta habet diuerſam naturam ab inſtitoria, vel exercitoria quæ locum habent quando eſt negotiationi de iure non quæſtuariæ præpoſitus de qua vide in tit. de tribu. ff.

Quod cum eo qui in aliena poteſtate eſt, negotium geſtum eſſe dicetur uel de peculio, ſiue quod iuſſu, aut de in rem uerſo. *Rubrica.*

In hoc ti. tractatur de contractibus celebratis cum eo qui eſt in poteſtate nam tempore contractus celebrari non erat præpoſitus alicui negotiationi quæſtuariæ: quo caſu dubitatur primo quid